

İSKİLİP'TE YAYLACILIK
High Plateau Activities In İskilip

Dr.Mustafa ERTÜRK*
Prof.Dr.Hayati DOĞANAY*
Doç.Dr. İbrahim GÜNER*

Özet

Araştırma sahası, Çorum iline bağlı İskilip ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. İlçe merkezinin kuzeybatısındaki İskilip yaylaları, Batı Karadeniz bölümündeki Köroğlu dağlarının doğu kesimindedir. Bu dağların yöredeki en yüksek noktasını oluşturan Kös dağı etekleri, yaylacılık faaliyet alanları içerisinde kalmaktadır.

Araştırma sahasında yaylacılık faaliyetleri, ülkemizin diğer yaylacılık faaliyet bölgelerinde olduğu gibi mevsimlik ritmik göç hareketlerine sahne olur. Yayla faaliyet alanlarına çıkış ilkbahar, köylere dönüş ise sonbahar mevsimidir. Yaylalarda inşa edilmiş yayla meskenleri, doğal çevre özelliklerini yansıtan konutlardan oluşmaktadır. Faaliyet alanlarının orman içerisinde yer alması, hakim inşa malzemesinin ahşap olmasına sebep olmuştur.

Ekstansif hayvancılık metotlarının uygulandığı yaylalarda, gerek beslenen hayvan ırkları ve gerekse bu hayvanlardan elde edilen gelir, ailelerin yıllık geçimleri için pek yeterli sayılamaz. Yaylalarda küçükbaş hayvancılık yoğun olarak yapılmaktadır. En fazla beslene küçükbaş hayvan, koyundur.

Abstract

The research area is in the border of İskilip that is the town of Çorum. İskilip plateau's which are in the town-centre are located in the eastern part of Köroğlu mountain that lays in the North-West Region. The foot of Köse mountains which forms the highest point in this area is located within the border of plateau-affairs.

In our research area, plateau-life, as in other plateau of our country, shows seasonal rhythmic migration activities. The time of going up to plateau is in the spring, and that of returning to the villages is in autumn. Plateau settlements in our research area consist of houses reflecting natural environment characteristics. That plateau settlements are in woods causes the major building materials to be wooden.

* Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı.

Plateau activities in the research area do not supply plateau settlers with much income. The income from the animals is not enough for the villagers. In these plateau sheep and goats are densely grown. The most grown animal is sheep.

Giriş

Araştırma ve inceleme konumuz olan İskilip yaylacılığı, Çorum'un bir ilçe merkezi olan İskilip'in kırsal kesiminde cereyan eder. Zaten, esas konumuz da budur. Ancak, yine ayrıca değinmek gerekir ki Çorum, yaylacılığın önem kazandığı illerimizden biridir. Özellikle il arazisinin kuzey yarısında yer alan *Kargı*, *Osmancık* ve *İskilip* ilçeleri, yaylalar ve yaylacılığın önem kazandığı sahalar olarak göze çarpar. Buralardaki yayla yerleşmelerinin en tipik konum özellikleri, çoğunluğunun yaklaşık 1200-1300 m. yüksekliklerde ve *iğne yapraklı ormanlar içinde* yer almalarıdır.

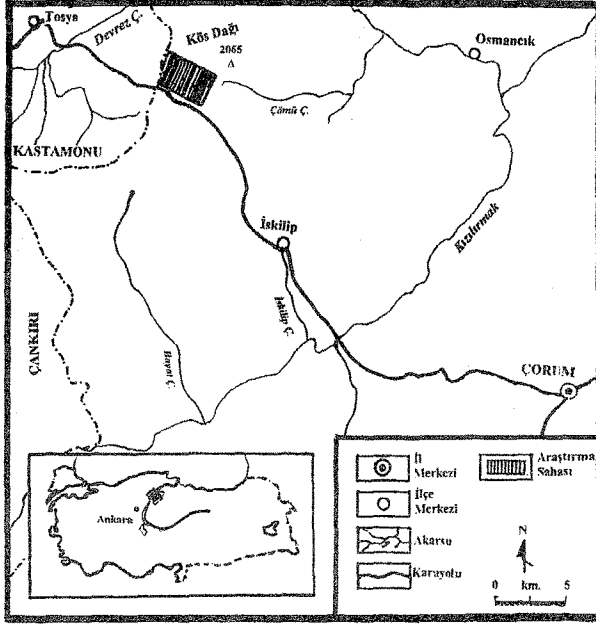
Yaylalar ve bunlardaki yaylacılık faaliyeti inceleme konusu olarak seçilen **İskilip** (1997'de 48665 nüfus), Çorum'un tarihi en eski yerleşmelerinden biridir. İlçe topraklarının alanı, 1170 km².yi biraz aşar (1170.8 km²). İskilip ilçe merkezi, hatırlanacağı üzere, İç Anadolu Bölgesinin, *Orta Kızılırmak bölümü* sınırları içinde bulunmaktadır. İlçe yönetim sınırları dikkate alındığında İskilip, bu bölüm ile Karadeniz bölgesinin *Batı Karadeniz bölümü* sınırları içinde toprakları olan sahadır ve her iki bölüm arasında adeta bir geçiş kuşağı teşkil eder (Şekil 1)

Hemen belirtmek gerekir ki, İskilip ilçesi sınırları içindeki yaylacılıkta, giderek bir gerileyiş vardır. Gerçekten de, yerinde yapılan gözlem ve incelemeler gösteriyor ki, İskilip dahilinde, yakın zamana kadar on kadar faal yayla yerleşmesi bulunuyordu. Bunlar *Seki yaylası*, *Karaağaç (Çiçekli)*, *Çuhalar*, *Karlı*, *Serdaroğlu*, *Ayrangözü*, *Kozcağız*, *Yalak*, *Ahlatarası* ve *Mengüler* yaylaları gibi. Oysa, 1997-1999 yılları arasında bu konuda çevrede yaptığımız gözlemler, sadece **Seki**, **Karaağaç** ve **Çuhalar** yaylalarında yaylacılık faaliyetinin sürdürüldüğünü, diğerlerine artık çıkılmadığını saptamış bulunuyoruz.

Diğer yaylalar, göç ve mera hayvancılığı faaliyetlerinin sürdürüldüğü alanların giderek daralması, çayır ve otlakların yerini ekilen ve dikilen alanlara bırakması¹ gibi nedenlere bağlı olarak fonksiyon değişikliğine uğramıştır. Yaylacı köylerin aileleri, meskenlerini bulunduğu yaylalardan sökerek köylerine taşımışlardır. Günümüzde bu sahalar, ekip-

¹ Emiroğlu, M., 1977, Bolu'da Yaylalar ve Yaylacılık. Ankara Üniversitesi, D.T.C.F. Yay. No:272, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, s.109.

biçme alanları ya da çobanların hayvanları çıkardıkları otlak alanları durumundadır.

Şekil 1. Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası.

Yaylacılık faaliyetlerinin devam ettiği ve İskilip yaylacılığını bugün için temsil eden **Karaağaç (Çiçekli)**, **Çuhalar** ve **Seki** yaylaları; Anatolid Orojenik Kuşağında güneybatı-kuzeydoğu doğrultusunda uzanan Koroğlu dağlarının en yüksek kabartılarından Kös Dağı'nın (2065) güneye bakan yamaçlarında bulunmaktadır.

İskilip ilçe merkezine 35 ila 38 km. uzaklıkta bulunan bu yaylalardan Seki Yaylası, Yaylacıkseki köyü merkez mahallesinin kuzeyinde ve mahalleye yaklaşık 3-4 km. uzaklıktadır. Yayla tepesinin (1668 m.) güneye bakan yamaçlarında kurulan yaylaya ulaşım, İskilip-Tosya karayolunun 34. km.sinden ayrılan Güneyaluç köyü yoluyla sağlanır. Bu köyün Çuhalar mahallesine bağlı **Çuhalar yaylası** ile Karaağaç köyüne bağlı **Karaağaç yaylası** aynı yerde kurulmuşlardır. Bağlı buldukları köylerin kuzeyinde yer alan bu iki yaylanın birbirlerine uzaklığı 600-700 m. arasındadır. Bu yaylalardan Karaağaç yaylası, Kös dağı eteklerindeki Çiçekli tepesi sırtlarında kurulmuştur. Kurulduğu yerden dolayı yayla, Çiçekli Yaylası adıyla da anılmaktadır. Karaağaç Yaylası'nın güneybatısında bulunan Çuhalar Yaylası, Kös dağı güneyindeki Döme tepesinin güneye

bakan yamaçlarında kurulmuş olup bağlı bulunduğu köye yaklaşık 6 km. uzaklıktadır (Şekil 1).

1. Yöre Yaylacılığının Doğal Çevre Esasları

Yaylacıkseki, Karaağaç ve Güneyaluç köyleri de dahil olmak üzere, İskilip'te yaylacılık faaliyetlerinde bulunmuş köylerin tamamı, dağlık kesimde yer alırlar. İlçede ova köyleri olarak adlandırılan, Kızılırmak Ovası'nın içinde veya kenar kesimlerinde kurulmuş köylerde yaylacılık faaliyetleri yapılmamaktadır. Bu köylerin kuruluş yerlerindeki yükseltinin (500-700 m.) az oluşu, düz ve tarıma uygun toprakların fazlalığı ve bitkisel vejetasyon sürelerinin uzun olması bunda etkili olmuştur denilebilir.

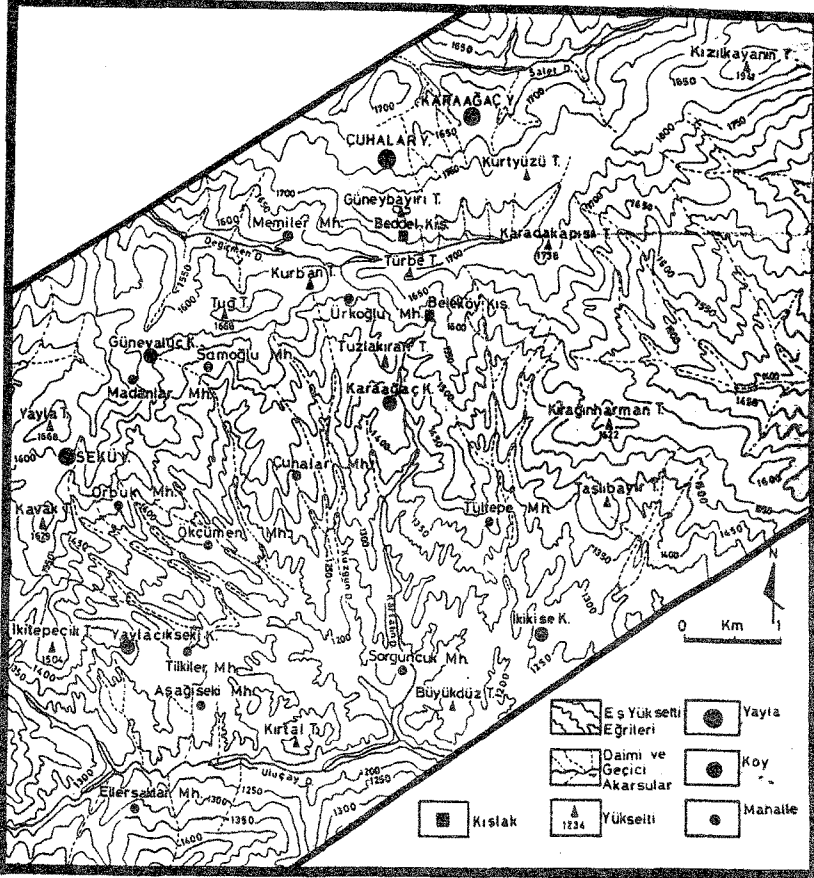
Bu koşulları, yaylacılık faaliyetlerinin yapıldığı dağlık sahada görmek mümkün değildir. Topografyanın oldukça parçalı bir görünüme sahip olması, kısa mesafelerde değişen eğim koşulları ve yükselti, tarımsal faaliyetler içerisinde hayvancılık ekonomisini teşvik eder durumdadır. Nitekim, yaylacılığın yapıldığı üç köy, Yaylacıkseki, Karaağaç ve Güneyaluç köyleri çok kısıtlı ekip-biçme faaliyet alanlarına sahiptirler. Ortalama olarak 1-1.5 dekarı geçmeyen tarla arazileri, adeta bu parçalı topografya üzerine serpiştirilmiş durumdadır. Bununla birlikte, yüksek eğim değerleri (%10-15)² erozyonu teşvik eder. Bu bakımdan toprak örtüsü kalınlığı fazla değildir. Ayrıca, Yağmur sularının bu eğim değerlerine bağlı olarak hızlı akışa geçmesi toprağın su tutma kapasitesini de düşürmektedir. Bu bakımdan kar yağışlarının yaylacı köyler için ayrı bir önemi vardır denilebilir. Kar yağışının bol olduğu ve yavaş eridiği yıllar elde edilecek verimin artması yönünden çok önemlidir.

Topografya, Yükselti ve eğim şartları, yaylacı köylerin ekonomik olumsuzlukları ile birlikte modern anlamda tarımı da olumsuz hale getirmiştir. Nitekim yörede, sulamalı tarım yapma imkanları yoktur. Ağır tarımsal araç ve gereçler yerini sapana, makine gücü ise hayvana ve insan gücüne terk etmiştir. Bu bakımdan yaylacı köylerde sürdürülen ekip-biçme faaliyetleri (buğday, arpa, fiğ) tamamıyla ailelerin geçimine yönelik olmakla birlikte, aile ekonomisi hayvancılık faaliyetleriyle desteklenmek zorundadır (Şekil 2).

Seki, Karaağaç (Çiçekli) ve Çuhalar yaylarında yaylacılığın, kısıtlı da olsa halen devam etmesini teşvik eden nedenlerden biri de, yörenin iklim özellikleridir. Yaylacı köyler ve yaylalar sahası, karasal iklimin yayılış alanı içerisinde kalır. Yükseltinin, 1400 ila 1650 m. arasında değiştiği sahada, karasallık yükseltiye bağlı olarak daha da artar. İskilip meteoroloji

² 1/25 000'lik topografya haritası üzerinden hesaplanmıştır.

istasyonunun indirgenmiş verileri yükseltinin karasallık üzerindeki etkisini açıkça ortaya koymaktadır.

Şekil 2. Araştırma Sahasının Topografya Haritası.

İskilip kentinde yıllık ortalama sıcaklık $11.8\text{ }^{\circ}\text{C}$ kadardır. Yükseltinin, sıcaklığı düşürmesi yönündeki etkisi, karasallık ve baki koşulları dikkate alırsa, yıllık ortalama sıcaklıklar, Yaylacıkseki köyünde (1400 m.) $8.3\text{ }^{\circ}\text{C}$, Güneyaluç köyünde (1550 m.) $7.8\text{ }^{\circ}\text{C}$ ve Karaağaç köyünde (1450 m.) $8.2\text{ }^{\circ}\text{C}$ olarak hesaplanabilir. Aynı değerler, yükseltisi 1600 m. olan Seki yaylasında $7.3\text{ }^{\circ}\text{C}$ olarak hesaplanırken, yükseltisi 1650 m. olan Çuhalar ve Karaağaç yaylalarında ise, $7.2\text{ }^{\circ}\text{C}$ olarak hesaplanabilir. Ortalama sıcaklık değerlerinin yıl içerisindeki aylara göre gidişine

bakıldığında en soğuk ayın ocak, en sıcak ayın ise ağustos olduğu görülmüştür (Tablo 1).

Yaylacı köyler için ilkbahar aylarının ve bu aylarda yaşanan sıcaklık koşullarının ayrı bir önemi vardır. Tamamıyla güzlük buğday ekimi yapılan bu köylerde nisan ve mayıs ayları karların yavaş yavaş erimesine başlamasıyla, otlak alanlarının yeşerme ve buğdayın çimlenme dönemidir (Tablo 1). Bu aylarda köylerde yoğun bir tarımsal faaliyet başlar. Yaylaya çıkarılmadan önce hayvanlar köy yakınlığında otlatılırlar. Buğday dışında arpa ve fiğ ekimi için ayrılan tarlalar, çevre otlaklarla birlikte en önemli otlak alanlarıdır. Karın erimesiyle tarlalarda yeşeren yabancı otlar, hayvanlara yedirilerek belki de tarlalardaki ilk temizlik faaliyetleri de yapılır. Arpa ve fiğ ekimini takiben, hayvanların köy dışındaki otlak alanlarına götürülmesi zorunlu hale gelir. Böylece hayvanların ekili alanlara zarar vermesi önlenmiş olur.

Tablo 1. İlçe Merkezinde ve Yaylacı Köylerdeki Yıllık Ortalama Sıcaklık Değerleri (°C).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek.	K	A	Yıllık
İskilip	1.1	1.8	3.8	12.4	16.0	19.9	22.8	24.3	19.5	12.1	6.1	1.6	11.8
Yaylacıkseki*	-2.4	-1.7	0.3	8.9	12.5	16.4	19.4	20.8	16.0	8.6	2.6	-1.9	8.3
Günevaluç*	-2.9	-2.2	-0.2	8.9	12.0	15.9	18.6	20.3	15.5	8.1	2.1	-2.4	7.8
Karaağaç*	-2.5	-1.8	0.2	8.8	12.4	16.3	19.2	20.7	15.9	8.5	2.5	-2.0	8.2

Kaynak: D.M.İ.G.M verilerinden Derlenmiştir.

* İskilip Meteoroloji Verilerinden Sıcaklık Değişim Oranına Göre Derlenmiştir.

Yörede ilkbahar aylarında hava sıcaklığının artması, sadece tarımsal faaliyetleri değil, bunun yanı sıra, **yaylalara göç** hazırlıklarını da başlatır. Kar örtüsünün yayla alanlarında tamamen kalktığı mayıs ayının ortaları, yaylacı ailelerin yaylaya ilk çıkış zamanıdır. Yayladan köylere göç, zamanı da, sıcaklık değerlerinin, bilhassa gece düşük sıcaklıkların yaşanmaya başladığı eylül ayı olması, sıcaklık faktörünün yöre yaylacılığı için önemini açıkça ortaya koyar.

Yöre yaylacılığının başlangıç ve bitiş zamanını belirlemesi açısından, **donlu günlerin** de önemi büyüktür. Sahada yapmış olduğumuz mülakat sonuçlarına göre mayıs ortalarından başlayıp eylül ayı ortalarına kadar geçen sürede don tehlikesi görülmemektedir³. Yaylacılık faaliyetlerinin başlangıç ve bitiş tarihleriyle paralellik gösteren bu süre, don olayının yaylacı aileler için önemini açıkça ortaya koyar. Yaylalarda meskenlerin derme çatma yapılmış olması, ısınma sorunlarına yol açar. Yaz aylarında bile mesken içlerinde sürekli soba yakılmasına rağmen, oda

³ Yaylacı ailelerle yapılan sözlü görüşmelerden.

sıcaklığını yetersiz yalıtımdan dolayı korumak mümkün değildir. Bununla birlikte, geceyi meskenlerin önüne yapılan **etrafı açık ağaçlarda** geçiren sürü, düşük sıcaklıklardan kolayca etkilenebilmektedir. Dolayısıyla don olayı, hem insanlar ve hem de hayvanlar açısından belirleyicidir denilebilir.

Araştırma sahasının yağış durumu da, yaylacılık faaliyetleri üzerinde etkili olmaktadır. Saha karasal iklimin etkisi altında olmasına rağmen, yağış rejim tipi olarak tamamen karasal bir tip değildir. Bulunduğu konum itibariyle *bir geçiş tipi* olan, İç Anadolu geçiş tipi yağış rejimi içerisinde kabul edebiliriz. Bu Yağış rejimi tipinde, plâneter sektörlere bağlı olarak yağış azamisi kışın, yağış asgarisi ise yaz aylarıdır⁴. Nitekim, İskilip Meteoroloji İstasyonu'nda kaydedilen veriler ve bu verileri Schreiber formülü yardımıyla sahaya uyguladığımızda, yağış rejiminin bir geçiş tipi olduğu ortaya çıkmaktadır. Yükselti esas alınarak yapılan hesaplamada gerek yıllık yağış ortalamalarının, gerekse aylara göre ölçülen ortalama yağış değerlerinin İskilip istasyonuna göre yüksek olduğu görülür. Örneğin, İskilip'te yıllık ortalama yağış tutarı 523.9 mm. iken, bu değer, yükseltisi 1400 m. olan Yaylacıkseki köyünde 890.5 olarak hesaplanmıştır. İskilip'te yağışın yıl içerisinde dağılışı incelendiğinde, ağustos ayı 16.6 mm. ile en az yağış alan ay iken, en fazla yağış, 75.6 mm. olarak ocak ayında ölçülmüştür. Aynı şekilde, Yaylacıkseki köyünde en fazla yağış 106.2 mm. olarak ocak ayında hesaplanırken, en az yağışın düştüğü ay 47.2 mm. ile ağustos ayıdır (Tablo 2).

Tablo 2. İççe Merkezinde ve Yaylacı Köylerdeki Yıllık Ortalama Sıcaklık Değerleri (°C).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek.	K	A	Yıl.
İskilip	75.6	48.2	50.7	58.4	68.0	41.3	19.9	16.6	17.4	26.6	38.5	62.7	523.9
Yaylacıkseki*	106.2	78.8	81.3	89.0	98.6	71.3	50.5	47.2	48.0	57.2	69.1	93.3	890.5
Güneyaluç*	113.0	85.8	88.1	95.4	105.4	78.7	57.3	54.0	54.8	64.0	75.9	100.1	972.5
Karaağaç*	108.5	81.1	83.6	91.3	100.9	74.2	52.8	49.5	50.3	59.5	71.4	95.6	918.7

Kaynak: D.M.İ.G.M verilerinden Derlenmiştir.

* İskilip Meteoroloji Verilerinden Schreiber Formülüne Göre Derlenmiştir.

Görüldüğü gibi yükseltiye bağlı olarak artan yağış değerleri, yaz aylarında dahi gür otlak alanların varlığını sürdürmesinde önemli bir paya sahiptir. Bilhassa, yayla alanlarında yeşilliğini yaz sonuna kadar devam ettirebilen çayır ve otlaklara rastlanabilmektedir.

Araştırma sahsı ve yakın çevresinin başlıca bitki örtüsü topluluklarını karaçam, sarıçam, meşe (tüylü meşe) ve ardıçlardan oluşan park görünümlü kuru ormanlar ile antropojen step ve ağaçlı step oluşturur.

⁴ Erinc, S., 1984, Klimatoloji ve Metotları. İstanbul Üniv. Yay.No:3278, Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü, Yay.No:2, İstanbul, s.336.

Yakın çevreden elde edilen ahşap malzemeler, özellikle yaylacılık faaliyetlerinin ilk dönemlerinde ahşap yayla meskenlerinin yapımında kullanılmıştır. Günümüzde orman, malzeme temininde olmasa da, yakacak ihtiyacının karşılanması bakımından yaylacı aileler için halen büyük öneme sahiptir.

Yaylacı aileler içme ve kullanma suyu ihtiyacını yer altı sularından karşılarlar. Çevre kaynaklardan çıkan sular, borularla yayla sahası içlerinde yapılmış olan çeşmelere taşınır. Önerine büyük bir ağaç kütüğün oyulmasıyla yerleştirilen yalaklar, hayvanların su ihtiyacının karşılanması açısından büyük öneme sahiptirler.

2. Yöre Yaylacılığının Beşerî Çevre Esasları

İskilip yöresi yaylalarında en önemli ekonomik faaliyet, hayvancılıktır. Yaylacı aileler süt ürünleri üretebilmek, daha fazla hayvan besleyebilmek ve kışlık hayvansal gıdalar üretmek amacıyla yaylalara çıkarlar. Yaylacılık faaliyetlerinin günümüzde de devam ettirilmeye çalışıldığı **Seki**, **Karaağaç** ve **Çuhalar** yaylalarında aynı ekonomik faaliyetler sürdürülür.

Yaylalarda yaylacılık, orman içerisinde doğaya bağlı (geleneksel) olarak sürdürülür. Devam ettirilen faaliyeti; alanı, beslenen hayvan sayısı, elde edilen hayvansal ürünlerin miktarı ve kalitesi, yaylaların devamlı yerleşmelere uzaklığı, devamlı ve geçici yerleşmeler arasındaki yükselti farkı, yaylaya çıkan nüfus ve elde edilen gelirin oranı bakımından, **geçim yaylacılığı** olarak niteleyebiliriz. Gerçekten de bu yaylalar, yaylacı ailelerin hayvan otlattığı, az da olsa ekip biçme yaptığı (Karaağaç ve Çuhalar yaylaları) ve hayvansal ürünler ürettiği, sosyal ve ekonomik bağlarla köye bağlı, köy ekonomisini tamamlayıcı durumundaki ekonomik faaliyet alanlarıdır⁵.

İskilip yöresindeki diğer yaylalarda olduğu gibi, Seki, Karaağaç ve Çuhalar yaylalarında da yaylacılığın ne zaman ve ne şekilde başladığı, kesin olarak bilinmemektedir. Ancak, 1071'deki Malazgirt zaferinden sonra İskilip her dönemde değişik Türk boylarının yaşamış olduğu bir yöredir. Selçuklular'ın Anadolu'daki yönetimlerinin son bulmasıyla İskilip Osmanlı idaresine geçmiş Ankara, Yozgat, Çankırı ve Kastamonu bölgeleri içinde Çorum ve İskilip de Anadolu'ya ilk gelen Türkmenler'ce yurt ve mekan

⁵ Doğanay, H., 1997, Türkiye Beşerî Coğrafyası. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları:2982, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi:877, Eğitim Dizisi:10, İstanbul,s.273.

edinilmiştir⁶. Bütün Türk topluluklarında olduğu gibi Türkmen'ler de, Orta Asya Göçer kültürünü Anadolu'ya taşımışlardır. Yatay hareketler şeklinde devam eden bu kültür, Anadolu'nun kendine özgü topografik, iklim ve bitki örtüsü özellikleriyle dikey yönde bir hareketlilik kazanmıştır. Nitekim, yaptığımız mülakatlarda günümüzde görülmesi bile, ovoidan ve ilçe dışındaki yerleşmelerden bu alanlara yaylacı ailelerin geldiği yönündedir. Yine sözlü ifadelerden edinilen bilgiye göre Seki, Çuhalar ve Karaağaç yaylalarının geçmişte, bugünkü konumlarında olmadıklarıdır. Bağlı buldukları devamlı yerleşmelerin birer yayla yerleşmeleri oldukları şeklindedir. Yaylacıseki köyüne bağlı Seki yaylası, Güneyaluç köyüne bağlı Çuhalar mahallesinin adını taşıyan Çuhalar yaylası ve Karaağaç köyüne bağlı Karaağaç (Çiçekli) yaylasının bağlı buldukları köylerle aynı adları taşımaları kanıtları sayılabilir.

Bu yerleşmelerin zamanla devamlı yerleşmeler haline gelmeleriyle birlikte başlayan ekip-biçme faaliyetleri, hayvancılık faaliyet alanlarını daraltmış ve dolayısıyla da yaylacılık faaliyetlerini devamlı yerleşmelerin çevresinden uzaklaştırmıştır.

3. Yörede Yaylacılık ve Ulaşım İlişkileri

İskilip yaylacılığında, yaylalarla bağlı yerleşmeler arasındaki uzaklıklar çok fazla değildir. Nihayet 3 ila 6 km arasında değişir. Nitekim Çuhalar yaylası bağlı bulunduğu Güneyaluç köyüne 3 km., adını aldığı Çuhalar mahallesine de 6 km. uzaklıktadır. Karaağaç yaylası, Karaağaç köyüne 4 km., Seki yaylası da, Yaylacıseki köyüne 3 km.lik bir mesafede bulunur.

Yaylalar ile bağlı yerleşmeler arasındaki mesafenin kısa oluşu, İskilip yöresi yaylacılığının tipik özelliğidir. Günümüzde aktif olarak yaylacılığın yapılmadığı diğer yaylalarda da aynı şekilde mesafenin yakın olduğunu görmekteyiz. Yöre yaylacılığında mesafenin bu kadar yakın olmasının bir takım nedenleri vardır. Bu nedenlerden ilki, yaylacılıkla uğraşan bütün köylerin orman içi ya da orman kenarı köyler olması yanında 1000 m. ve daha fazla yükseltilerde yer almalarıdır. İkinci bir neden, köyler arasındaki mesafenin oldukça yakın olmasıdır. Bu da köyler arasında bir takım hukukî sorunların doğmasına yol açmaktadır. Çoğu yaylacı köyler sınır köylerle bu gibi sorunlara yol açmamak için genelde yaylalarını kendi köy hudutları içerisinde tutmuşlardır. Diğer bir neden de, ova köylüsü olarak adlandırılan Kızılırmak ovası boyunca ya da ovaya yakın kurulmuş köylerin

⁶ Alpay, A., 1999, *İskilip'in Tarihi Dokusu ve Çevresi Üzerine Bir Araştırma*. Türk Kültüründe İz Bırakan İskilipli Âlimler (Sempozyum: 23-25 Mayıs 1997. İskilip), Türk Diyanet Vakfı Yayınları No:264, Ankara, s.15.

yaylacılık faaliyetlerinde bulunmuyor olmalarıdır. Yaylacı köylerin hayvancılık faaliyetlerine yeterince önem vermemesi bir başka neden olarak gösterilebilir. Çok fazla hayvan sürülerine de sahip olmayan yaylacı aileler geçmişte olduğu gibi hayvanları için yeni otlak arayışlarına girmezler. Daima kendi köy sınırları ve yakın çevreleriyle yetinmişlerdir.

İncelemeler yaptığımız Seki, Çuhalar ve Karaağaç yaylalarını devamlı yerleşmelere bağlayan yollar hep aynı kalmıştır. Orman işletmesi tarafından ormaniçi çalışmaları kolaylaştırmak amacıyla açılmış stabilize yollarla da ulaşım sağlanmasına rağmen, aileler kendileri için en yakın yol olan patika yoları tercih ederler. *Kese (kısa) yol* olarak adlandırdıkları bu yolları tercih etmeleri, yaylaya göç sırasında taşınan eşyanın az oluşu, mesafenin kısalığı, köy ile yayla arasındaki bağın devam ettirilmesi, ekonomik koşulların iyi olmamasına bağlı olarak motorlu araç sayısının çok az olması ve yük ve çeki hayvanlarının ulaşımında önemli bir yere sahip olmasına bağlanabilir.

5. Yörede Yayla Göçleri

Yörede yaylaya göç zamanını, iklim koşulları, devamlı yerleşmelerdeki tarla tarımına yönelik faaliyetlerin süresi ve ilköğretim okullarının tatile girme gibi bir takım nedenler belirler.

Araştırma sahasının, iklim özelliklerinde bahsedildiği üzere nisan ayı ortalarından itibaren kar örtüsünün yerden kalkmasıyla birlikte, buğdayını sonbaharda (eylül-ekim ayları arası) kışlık olarak eken yaylacı aileler, nisan ayı sonlarından itibaren boş kalan tarlalarına arpa ve fiğ ekimi yaparlar. Bu dönemde Güneyaluç ve Karaağaç köylerinden davar sürüleri bir çoban eşliğinde yaylaya çıkarılırlar. Yaylacılık faaliyetlerini ritmik olarak her yıl gerçekleştiren bu köylerdeki küçükbaş hayvanların, aileler yaylaya çıkana kadar otlatılması ve gece konaklatılması yaylada olur. *Büyükbaş hayvanlar yaylaya çıkarılmaz.* Çünkü, köylerde kaldığı süre boyunca inekler sağılır, öküz hayvanının ise tarlalarda çalıştırılarak gücünden yararlanır. Bu bakımdan, kasaplık ve yünü için beslenen küçükbaş hayvanların erken beslenmesi önemli sayılır.

Yaylacılık faaliyetlerinin önemini kaybetmeye başladığı **Yaylacıkseki** köyünde durum daha farklıdır. Bu köyde yaylacılık faaliyetleri, temmuz-ağustos ayları arasında 15 ila 30 günlük bir sürede gerçekleştirilir. Yayla ile devamlı yerleşme arasındaki mesafenin çok kısa (3 km.) ve daha kolay olduğu Yaylacıkseki köyünde hayvanlar karışık halde yaylaya günlük olarak götürülüp getirilir. Böylece, köy çevresinde tarla alanlarıyla iyice daralan otlak alanlarından yeni kazanımlar elde edilmesi yanında, uzun kış mevsimini ahırlarda geçiren hayvanların daha erken bir

sürede beslenmesi sağlanır. Yaylacıkseki köyündeki yaylacı aileler havaların iyice ısındığı temmuz ayı ortalarına doğru yaylaya çıkarlar. Bu da, köyde yavaş yavaş yaylacılık faaliyetlerinin önem yitirmeye başladığının ve devam ettirmeye çalışılan yaylacılığın, gelenekleri yaşatmaktan başka bir anlama gelmediğinin ifadesidir.

Çuhalar ve Karaağaç yaylalarına çıkan aileler, topluluklar halinde göç etmezler. Her aile kendi iş zamanını ayarlar ve ona göre yaylaya hareket eder. **Yaylalara göç**, mayıs sonuna kadar hemen hemen tamamlanır. Bu zamana kadar ailelerin çoğunluğu yaylaya göç etmişlerdir. Geciken aileler ise, bu gecikmeyi, okulların kapatılma zamanına bağlarlar. Ailelerin mayıs ayı sonuna kadar göçü tamamlamak zorunda olmaları gerekir. Çünkü, Çuhalar ve Karaağaç yaylasında, Seki yaylasından farklı olarak **yemlik arpa ekimi** de yapılmaktadır. Bu bakımdan arpanın yetiştirme süresini de düşünen aileler, zamanında yaylalara ulaşırlar.

Yaylaya göç edenlerin sayısını köylerde yaşayan aileler oluşturmaz. Örneğin, Karaağaç köyünden Karaağaç yaylasına 1999 yılında göç eden 20 ailenin 16'sı Merkez mahalleden, geri kalan 4 aile de Tültepe mahallesindedir. Güneyaluç köyüne bağlı Çuhalar yaylasına göç eden 10 ailenin tamamı Çuhalar mahallesinde oturmaktadırlar. Aynı şekilde Yaylacıkseki köyünden seki yaylasına 10 aile göç etmişti. Bunların 5'i Merkez mahalleden, 3'ü Tilkiler mahallesinden, 2'si ise Aşağıseki mahallesindedir. Dolayısıyla göçte katılan aileler arasında tam bir birlik yoktur. Bu bakımdan, ülkemizin diğer bölgelerindeki yaylaya çıkışlarda yaşanan toplu çıkışlara, şenliklere ve tamamen yaylaya göçen köylere rastlamak mümkün değildir.

5. Yöre Yaylalarındaki Nüfusun Demografik Özellikleri

Köylerin ikinci bir ekonomik faaliyet sahası olan yaylaların nüfusları, köylerdeki göç hareketleri, hayvan sayılarının azalması (bilhassa orman içerisinde kıl keçisi yetiştiriciliğinin yasaklanması), beslenen hayvanların ekonomik değerleri yüksek olmayan yerli ırklar olmaları, yayla ile devamlı yerleşmeler arasındaki mesafenin kısa oluşu, çoğu yayla meskenlerinin barınmaya elverişli olmamaları ve değişen sosyo-kültürel yapıya bağlı olarak azalmıştır (Tablo 3).

Yayla yerleşmelerinde 1999 yılında uyguladığımız anket sonuçlarına göre, yayla yerleşmeleri içerisinde en fazla nüfus, Karaağaç yaylasında (86 kişi) tespit edilmiştir. Bu yaylayı 45 kişi ile Çuhalar yaylası, 37 kişi ile de Seki yaylası takip etmektedir (Tablo 4). Yaylaya çıkan bu nüfusun belirli mahallelerden olması, bu mahallelerle yayla nüfusu arasın doğrudan bir ilişkinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Nitekim Karaağaç yaylasına, Karaağaç

merkez mahallesinde ve Tültepe mahallesinden çıkılmaktadır. Bu mahalleleri 1999 yılı itibarıyla toplam nüfusları 143 kişi idi⁷. Yaylaya çıkan nüfus bu iki mahallenin toplam nüfusunun % 60'ıdır. Karaağaç yaylasında nüfusun mahalle nüfuslarına oranla bu kadar düşük oluşu, mahallelerdeki nüfusun azalması yanında Yaylada 17 Nisan 1994 yılında çıkan yangınla da açıklanabilir. Bu yangında toplam 30 yayla meskeninin 22 tanesi tamamen yanmıştır. Evleri yanan ailelerin bir kısmı İskilip Kaymakamlığı'nı yardımlarıyla evlerini tekrar inşa ederken, bir kısım aileler tekrar inşa etmemişlerdir.

Tablo 3. Yaylacı Köyleri Sayım yıllarına Göre Nüfusun Gidişi (1935-1997).

Yıllar	Yaylacıkeski Köyü		Karaağaç Köyü		Güneyaluç Köyü	
	Toplam	Yıl. Art. %'si	Toplam	Yıl. Art. %'si	Toplam	Yıl. Art. %'si
1935	508	--	257	--	382	--
1940	511	0,1	251	-0,5	372	-0,5
1945	568	2,0	258	0,5	383	0,6
1950	589	0,7	276	1,3	455	3,2
1955	572	-0,6	291	1,0	463	0,3
1960	587	0,5	307	1,0	528	2,5
1965	619	1,0	320	0,8	527	0,0
1970	646	0,8	352	1,8	584	2,0
1975	600	-1,5	340	-0,7	550	-1,2
1980	656	1,7	414	3,6	570	0,7
1985	628	-0,9	380	-1,8	563	-0,2
1990	376	-13,4	357	-1,3	484	-3,3
1997	252	-7,7	259	-6,9	268	-11,4

Kaynak: D.İ.E Verilerinden.

Çuhalar yaylasına çıkanların toplam nüfusu 45 kişiydi. Bu nüfusun çoğunluğu hayvancılığın yanı sıra yaylalarında bulunan tarlalarda tarım yapan nüfustur. Geleneksel bir yapının devam ettirilmeye çalışıldığı Seki yaylasında nüfus diğer iki yaylanın çok gerisindedir. Yaylaya çıkan nüfus 37 kişiydi (Tablo 4). Seki yaylasına çıkan aileler, Yaylacıkeski merkez mahalle, Tilkiler ve Aşağıseki mahallelerindedir. Üç mahallenin 1999 yılındaki toplam nüfusları 142 olmasına rağmen, yaylaya çıkan nüfus bu nüfusun ancak %26'sıdır.

Tablo 4. Yayla Yerleşmelerinin Nüfusları (1999).

Yaylalar	Erkek Nüfus	Kadın Nüfus	Toplam Nüfus
Karaağaç Yaylası	46	40	86
Çuhalar Yaylası	21	24	45
Seki Yaylası	15	22	37
TOPLAM	82	86	168

Kaynak: Yapılan Anketlerden.

⁷ Kuzuluk Köyü Sağlık Ocağı verilerinden

Yaylalardaki nüfusun yaş gruplarını ve yaş gruplarının cinsiyete göre dağılımını incelediğimizde, yaylalara çıkan nüfusun genel yapısını, yaş grupları arasındaki iş bölümü dağılımını ve göç hareketlerinin yaylacı nüfus üzerindeki etkisini görmek mümkündür.

Yaylalara 1999 yılı itibariyle çıkan nüfusun toplamı 168 kişi idi. Bu toplam nüfus içerisinde 5-9, 10-14, 15-19, yaş gruplarının fazlalığı dikkati çekmektedir. Yaş gruplarından 5-9 yaş grubu toplam nüfusun %9.5'ini (16 kişi) oluştururken, 10-14 yaş grubu %17.9'unu (30 kişi), 15-19 yaş grubu da %22.6'sını (38 kişi) oluşturmaktadır. Bu da, 15-64 yaş grubu olarak alınan aktif nüfusun, kırsal yerleşmelerde 8 ila 9 yaşlarına kadar düşebileceğini göstermektedir. Hayvancılık faaliyetlerinin sürdürüldüğü yaylalarda hayvanların otlatılmasına bu yaş grupları aktif olarak katılır. Yaylacılık mevsimi başlamadan bir çoban eşliğinde yaylaya çıkarılan hayvanlar, yayla mevsiminin başlamasıyla birlikte ailelerin gözetimi altına girerler. Dolayısıyla her aile sahip olduğu hayvanını kendisi otlatır. Ayrıca, askerlik çağına gelmiş erkek nüfusun askerliğini bitirmeden köyden ayrılmamaları 15-19 yaş grubunun sayısını da artırdığı düşünülmelidir. Hayvancılık faaliyetleri çerçevesinde günlük olarak yapılan hayvanların sağımı, bakımı ve sulanması yine bu nüfus grupları tarafından yapılır. Bilhassa, 10-14 ve 15-19 yaş gruplarındaki kadın nüfusun bu aktivitelerdeki önemi büyüktür (Tablo 5, Şekil 3).

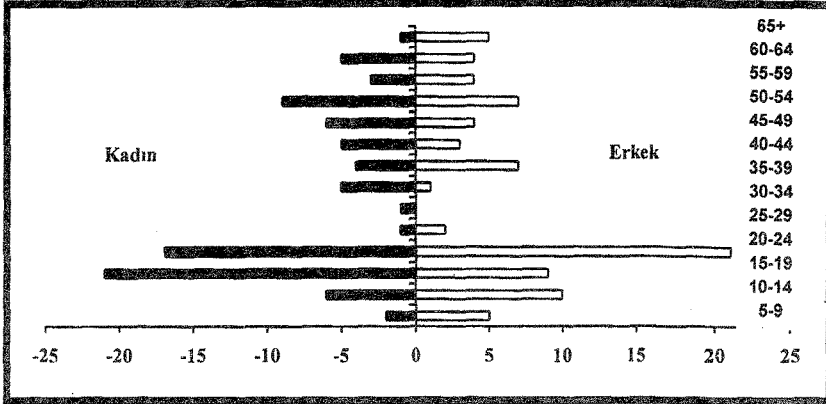
Tablo 5. Yaylalara Çıkan Nüfusun Yaş Grupları ve Cinsiyete Göre Dağılımı (1999).

Yaş Grubu	Erkek Nüfus	%'si	Kadın Nüfus	%'si	Toplam	%'si
0-4	5	3,0	2	1,2	7	4,2
5-9	10	6,0	6	3,6	16	9,5
10-14	9	5,4	21	12,5	30	17,9
15-19	21	12,5	17	10,1	38	22,6
20-24	2	1,2	1	0,6	3	1,8
25-29	0	0,0	1	0,6	1	0,6
30-34	1	0,6	5	3,0	6	3,6
35-39	7	4,2	4	2,4	11	6,5
40-44	3	1,8	5	3,0	8	4,8
45-49	4	2,4	6	3,6	10	6,0
50-54	7	4,2	9	5,4	16	9,5
55-59	4	2,4	3	1,8	7	4,2
60-64	4	2,4	5	3,0	9	5,4
65+	5	3,0	1	0,6	6	3,6
TOPLAM	82	48,8	86	51,2	168	100,0

Kaynak: Yapılan Anketlerden

Tablo 5 incelendiğinde 20-24, 25-29 ve 30-34 yaş gruplarının toplam nüfus içerisindeki payını çok az olduğunu görüyoruz. Bu grupların toplamının, toplam nüfus içerisindeki payları, %6.0 (10 kişi)dir. Yayla nüfusu içerisinde bu gruptaki nüfusun bu kadar az oluşu, köylerden göç eden nüfus grupları olmalarıyla ilgilidir. Yayla nüfusları içerisinde 50-54 ve

55-59 grubu %13.7 (23 kişi)'lik oranıyla önemli bir paya sahiptir. Bu gruplar içerisindeki bireyler, yaylacı ailelerin birinci veya ikinci dereceden büyükleridir. Bu gruptaki bireyler yayladaki bütün işleri aktif olarak yürütür. Kendilerinden daha büyük yaşta aile bireyleri varsa, onlar genelde köyde kalmayı tercih ederler. Nitekim, 60-64 ile 65 ve üzeri yaşlardaki nüfus, toplam nüfusun %9.0 (15 kişi)'udur (Tablo 5, Şekil 3).

Şekil 3. Yaylalara Çıkan Nüfusun Nüfus Piramidi (1999).

6. Yöre Yaylalarında Yaşayış

Yaylalarda asıl ekonomik faaliyetin hayvancılık olması, günlük yaşamı da ona göre şekillendirmiştir. Günlük yayılıma çıkarılan hayvanlar, akşam ağıllara dönmesiyle sağimları yapılır. Sağılımı yapılan hayvanlar genellikle ineklerdir. Koyun ve keçilerin çok fazla sağımı yapılmaz. Bu hayvanların eti ve yünü için beslenmesi ve yavrulmuş olmaları bunun temel sebebidir. Akşamdan elde edilen süt, yoğurt, tereyağı, peynir, kaymak ve ayran haline getirilir. Elde edilen ürünler bir kaptan toplanarak (bilhassa, peynir, tereyağı ve kaymak), kışın tüketilmek amacıyla haftada bir veya iki kez köylere gönderilir.

Yaylacı ailelerin günlük yaşamlarının önemli bir bölümünde de, yakacak odunların toplanması yer alır. Gerek yayla meskenlerinde ve gerekse köydeki meskeninde kışın yakılmak amacıyla ormandan odun temin ederler. Yaylada yakacak odununu ayırdıktan sonra geri kalanı köylere taşırlar. Yaylacı aileler süt ürünleri dışında diğer kışlık hazırlıklarını da yaylalarda yaparlar. Şehir pazarlarından alınan yaş sebzelerin kurutulması, kışlık çorap ve kazak örülmesi bunlar arasındadır.

Yaylalarda devam ettirilen diğer bir faaliyet de, koyun yünlerinin kırılmasıdır. Satışa sunulması düşünülen yapağlar çuvallara konularak

muhafaza edilir. Yaylacılığın sonunda bunlar pazarlanır. Yapağının bir kısmı ailelerin ihtiyaçlarına ayrılarak yorgan, yatak ve çeşitli yünlü giysilerin yapımında kullanılır.

Yaylacılığın bitimine 15-20 gün kala Çuhalar ve Karaağaç yaylalarında arpa tarımına bağlı ayrı bir faaliyet başlar. Arpanın biçilmesi tanelerinden ayrılması ve bunların sap ve tane olarak köylere taşınması bu yaylalar için diğer bir faaliyettir.

7. Yöre Yaylalarında Mesken Tipleri

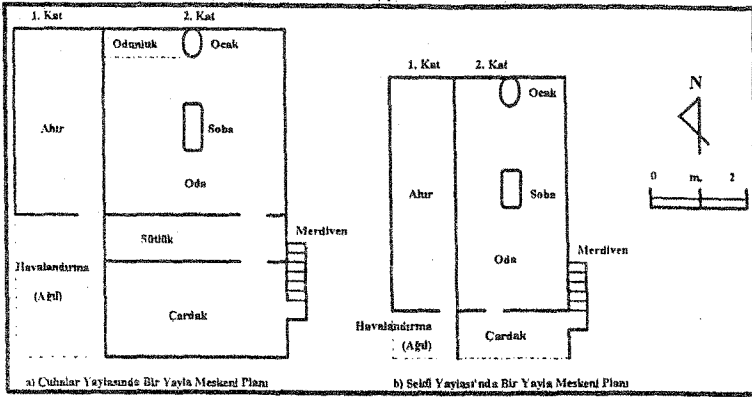
Toplam 69 meskenin bulunduğu yaylalarda, meskenlerin %83'ü (57 adet) çantı inşa tekniği ile yapılmış ahşap meskenlerdir. 17 Nisan 1994 yılında Karaağaç yaylasında yaşanan yangına kadar meskenlerin tamamı ahşaptı. Yanan konutların yerine inşa edilen 12 konut, çevre koşullarını yansıtmayan modern inşa malzemelerinin kullanılmasıyla yapılmıştır.

Ahşap malzemeden yapılmış meskenlerin tamamı iki katlı olarak inşa edilmişlerdir. Temeli taşlardan oluşturulan bu meskenlerin duvarları, üst üste sıralanan tomrukların birbirlerine çentiklerle bağlanmasıyla oluşturulmuştur. Bu duvarlarda Seki yaylasında olduğu gibi pencere açılmazken, Çuhalar ve Karaağaç yaylasındaki meskenlerde pencere bulunur. Meskenlerin çatıları iki yana eğimli ve tizerleri ince dilinmiş, 50-60 cm eninde tahtalarla kaplıdır (buna Artvin yöresinde hartama ismi de verilmektedir) (Fotoğraf 1).

25 ila 30 m².lik bir alana sahip olan meskenlerin birinci katları ahır olarak kullanılır. Meskenin taş temel kısmına tekabül eden bu kısmında kapı yoktur. Ahırların ön veya yan kısımlarına taşlardan yada uzun dilinmiş ağaçlardan çevrilerek yapılmış havalandırmalar (ağıl) eklenmiştir. Böylece, gece hayvanların burada daha rahat kalmaları ve mevcut hayvan oranına bağlı olarak küçük gelen ahırların etrafından yer kazanılır (Fotoğraf 2). Meskenlerin ikinci katlarına meskenin doğu veya batısına yerleştirilen merdivenlerden çıkılır. Merdivenlerin bitiş noktası çardak ismi verilen balkonlardır. Çardaklar, Seki yaylasında olduğu gibi açık, Çuhalar ve Karaağaç yaylalarında olduğu gibi kapalı olabilir. Çardaklardan ailelerin kaldığı oda kısımlarına geçilir. Bu geçiş, Seki yaylası meskenlerinde direkt olabileceği gibi, Çuhalar ve Karaağaç yaylası meskenlerinde önce eni bir metre civarındaki sütlük bölümüne, daha sonra da tek bölümlük odaya girilir. Sütlüklerde çoğunlukla yakacak odunlar ve süt ürünlerinin bir kısmı muhafaza edilir. Bir kısım ürünlerde çardağın bir köşesine konulmaktadır (Şekil 4a, b).

Fotoğraf 1. Karaağaç Yaylasından Bir Yayla Meskeni.

Şekil 4. Seki ve Çuhalar Yaylalarından Mesken Planları.

Oda kısmı son derece sadedir. Tabanı kilim kaplı, tavanı da muhtemel yağmur suyuna karşı naylonla örtülmüştür. Odanın ortasında, üzeri üç farklı çapta deliği bulunan kuzine soba bulunur. İçerisinde odun yakılan bu sobalar hem yemek pişirmek ve hem de ısınmak amacıyla tasarlanmıştır. Odaların kuzeye bakan duvarına, taşla hazırlanmış, kille

sıvanmış, yaklaşık 1 m. boyunda 50 cm genişliğinde ocaklar bulunur. Bu ocaklar genelde, ekmek yapımında ve büyük tencerelerde süt kaynatılmasında kullanılır (Şekil 4a, b).

Fotoğraf 2. Yayla Meskenlerinin Ötünde Ağıllarda İnşa Edilmiştir.
Çuhalar Yaylasından Bir Yayla Meskeni.

8. Yöre Yaylalarında Ekonomik Fonksiyonlar

Yöre yaylacılığında başlıca ekonomik faaliyet, hayvan yetiştiriciliğidir. Üç yaylada yaklaşık 1292 hayvan beslenir. Bu hayvan varlığının yaklaşık, 990'ını (%76.6) küçükbaş, 260'ını (%20.1) büyükbaş ve 42'sini (%3.3) de taşımacılıkta yararlanılan yük hayvanları (eşek, at ve katır) oluşturur.

Beslenen küçükbaş hayvanlar içerisinde koyun önemli bir yer tutar. Bu Hayvan türü küçükbaş hayvan varlığının yaklaşık %85.8'ini (850 baş) oluşturur. Ormana zarar veren kıl keçisinin yasaklanmasıyla son yıllarda yörede daha da önem kazanan koyunun beslenen türü, Türkmen koyunudur. Canlı ağırlığı, 30-35 kg arasında değişen bu türün, fazla uzun olmayan beyaz yapağısı vardır. Süt verimleri günlük 500 ila 600 gr arasında değişir. Yaylalarda sayıları giderek azalmakla birlikte, keçi yetiştiriciliği de devam etmektedir. Yaylalarda yaklaşık olarak keçi varlığı 140 baştır. Yetiştirilen küçükbaş hayvanlar içerisinde %14.2'lik bir paya sahiptir. Bu oranın %11.1'i (110 baş) tiftik keçisine, %3.1'i de (30 baş) kıl keçisine aittir.

Yaylalarda yetiştirilen küçükbaş hayvanlardan yavru vermeyen, süttten kesilmiş olanlarla erkek koyun (toklu) ve keçiler (teke) kasaplık olarak satışa sunulmakta, ayrıca, yapağlarından yararlanılmaktadır. Bunların satışlarından aileler gelir sağlamaktadırlar.

Yaylalarda beslenen büyükbaş hayvan varlığı oldukça azdır. Büyükbaş hayvanlar içerisinde süttünden yararlanan inek %61.5'lik (160) payla önemli bir yere sahiptir. Geri kalan %38.5'lik (100 baş) payı da, gücünden yararlanan öküz hayvanı alır. Büyükbaş hayvanlar genelde ev ekonomisini desteklemek amacıyla beslendikleri için bu hayvanlardan aileler çok büyük gelir sağlamazlar. Sütlelerinden elde edilen ürünlerin çok büyük bir kısmı ailelerce tüketilir.

Yaylalarda hayvancılık faaliyetlerinin yanında fazla önemli olmasa da arpa tarımı ve ormancılık yapılır. Çuhalar ve Karaağaç yaylalarında yaklaşık 150 dönümlük bir alanda yapılan arpa tarımı tamamiyle hayvancılığı destekler. Yaylalarda orman ve orman ürünlerinden yararlanma, yaylaların tarihi kadar eskidir. Yaylacı aileler yıllardır hayvanlarının otlatılması yanında, hem yakacak ve hem de yapacak odun temininde ormandan yararlanmıştır.

9. Yöre Yaylalarından Göçler

Yaylalardan göçler, yaylaya çıkışlara benzer şekilde olur. Aileler birbirinden bağımsız şekilde belirlenen günlere yakın yaylalardan ayrılırlar. Çuhalar ve Karaağaç yaylalarında dönüş tarihi eylül ayının ilk haftası içerisinde olurken, Seki yaylasında geç başlayan yaylacılık erken (genelde ağustos ayının ilk haftası) tamamlanır.

Yaylalardan önce üretilen ürünler köylere taşınır. Daha sonra da meskenlerin içerisindeki eşyalar taşınır. Taşınma işlemlerinde yaylaya çıkışta olduğu gibi çoğunlukla yük hayvanları kullanılır.

Sonuç ve Öneriler

İskilip yöresinde yaylacılık, geçmişten günümüze kadar olan süreç içerisinde önemini kaybetmeye başlamıştır. Geçmişte 10 yaylada yaylacılık devam ettirilirken, günümüzde bu sayı 3'e düşmüştür. Gelecekte de, mevcut yaylaların varlıklarını koruyabilecekleri şüphelidir. Çünkü, yöre yaylacılığının geleceğini tehdit eden bir takım sorunlar mevcuttur. Bu sorunları ve çözüm önerilerini şöyle sıralayabiliriz

1. Yaylacı köylerde göçe bağlı nüfus kaybı devam etmektedir. Sürdürülmeye ettirilmeye çalışılan ekonomik faaliyetler, ailelere ek bir gelir getirmekten uzaktır. Bu bakımdan yöre koşullarına uygun yeni ekonomik yatırımlara ihtiyaç vardır. Örneğin, arıcılık ve ev tezgahlarında dokunacak halıcılık, yöre şartlarına en uygun faaliyetler olarak düşünülebilir.

2. Yaylalarda beslenen hayvan soyları tamamıyla yerli türler olup, bu hayvanlardan elde edilen süt, et ve yapağı oranları da düşüktür. Mevcut ekonomik koşullar içerisinde verimleri yüksek hayvanlara sahip olmaları imkansızdır. Devlet destekli uzun vadeli ve düşük faizli kredilerle yöre hayvancılığı desteklenerek, yaylacı ailelere süt, et ve yapağı verimleri yüksek melez türler dağıtılmalıdır.

3. Ahşap malzemeden inşa edilmiş yayla meskenleri, yıllardır onarım görmedikleri için deforme olmuşlardır. Özellikle, ormanı koruma mevzuatı uyarınca ormandan yeterince yararlanamayan ailelerin, bu meskenleri onarmaları çok zordur. Orman işletmesi yardımıyla sağlanacak yapı gereçlerinin bu soruna bir çözüm olacağı düşünülebilir.

4. Yayla yolları düşük standartlı stabilize yollardır. Yaylacı aileler kendilerine en yakın patika yolları kullanmaktadır. Bundan dolayı, köyler ile yaylalar arasındaki ulaşım genellikle at ve eşek gibi hayvanların gücünden yararlanılarak yapılmaktadır. Yayla yollarının standartları iyileştirilerek, motorlu araçların daha çok kullanılması sağlanmalıdır.

5. Yayla alanları, mükemmel doğal güzelliklere de sahiptir. Gerekli alt yapı çalışmaları yapılarak bu alanlar rekreasyona açılabilir. Böylece, yaylacı köylere ek bir gelir sağlanmış olacaktır.

Kaynakça

- Alpay, A., 1999, *İskilip'in Tarihi Dokusu ve Çevresi Üzerine Bir Araştırma*. Türk Kültüründe İz Bırakan İskilipli Âlimler (Sempozyum: 23-25 Mayıs 1997. İskilip), Türk Diyanet Vakfı Yayınları No:264, Ankara.
- Doğanay, H., 1989, *Coğrafya Makaleleri*. Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, Erzurum.
- Doğanay, H., 1997, Türkiye Beşerî Coğrafyası. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları:2982, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi:877, Eğitim Dizisi:10, İstanbul.
- Emiroğlu, M., 1977, Bolu'da Yaylalar ve Yaylacılık. Ankara Üniversitesi, D.T.C.F. Yay. No:272, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Erinç, S., 1984, Klimatoloji ve Metotları. İstanbul Üniv. Yay.No:3278, Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü, Yay.No:2, İstanbul.
- Güner, İ., 1995, *İğdir Ovası ve Çevresinde Yaylacılık*. Doğu Coğrafya Dergisi 1, Atatürk Üniversitesi, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi, Erzurum.
- Koca, H., 1995, *Gözne'de Yayla Turizmi*. Doğu Coğrafya Dergisi 1, Atatürk Üniversitesi, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi, Erzurum.

